

ח"י תשרי הילולת רביה"ק • תיאור הסתלקות אור האורות רבינו הקדוש והנורא רבי נחמן מברסלב זיע"א

ברסלב נייענס, י"ז בתשרי תשפ"א, 23:17, אין תגובות,

**תיאור הסתלקותו של צדיק יסוד העולם מקור חיותינו
ותקוותינו אור האורות רבינו הקדוש והנורא רבי נחמן
מברסלב זכותו יגן עלינו אמן:**

לקראת יומא דהילולא רבא של רבינו הקדוש והנורא הנחל נובע מקור חכמה זיע"א שעלה למרומים היום לפני 210 שנים, ביום ח"י תשרי, שנת ה'תקע"א וכפי שכותב מוהר"ן ת"ת **"נלקח ארון אלקים, ונסתלק אור ישראל, כבוד אדוננו מורנו ורבנו, בוצינא עלאה, בוצינא קדישא יקירא, אור הגנוז והצפון, מורנו רבי נחמן, זכר צדיק וקדוש לברכה"** ליקטנו לפניכם ליקוט מהספרים הקדושים של תיאור מסיפור הסתלקותו הקדושה ועלייתו לעולם האמת, מחולק לקטעים קטעים ועם כותרות המתארות את התוכן, ויהי רצון שנזכה לילך בדרכיו ולשמוע לעצותיו הקדושים בכל ימי חייו למען יטב לנו בזה ובבא אכיה"ר

נסתלק ח"י תשרי, שני דחל-המועד סכות לעת ערב, שנת תקע"א

איתא בחיי מוהר"ן ז"ל: **יום שלישי ח"י תשרי, שני דחל-המועד סכות לעת ערב, שנת תקע"א, נלקח ארון אלקים, ונסתלק אור ישראל, כבוד אדוננו מורנו ורבנו, בוצינא עלאה, בוצינא קדישא יקירא, אור הגנוז והצפון, מורנו רבי נחמן, זכר צדיק וקדוש לברכה.**

ונקבר באומין, במקום אשר בחר שהיה שם קדוש השם הרבה מאד

ונקבר למחרתו ביום רביעי באומין, במקום אשר בחר לו בו בחיים חיותו, כמבאר בזה הספר ספורי דבריו, אשר מבאר בהם בפרוש, שהוטב בעיניו לשכב באומין, מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד כמפורסם.

עקר הסתלקותו מחמת הקדושים שנהרגו שם

גם עקר הסתלקותו מחמת הקדושים שנהרגו שם, כאשר הבנו מדבריו שספר באומין, שיש שם רבבות נשמות שהוא צריך להעלותן.

גם ביום שני, ראשון דחל-המועד סכות הנ"ל, שהיה יום אחד לפני הסתלקותו, ענה ואמר אלי: האתה זוכר המעשה שספרתי לך. אמרתי לו: איזה מעשה. השיב לי: המעשה של הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה שספרתי לך בעת שנכנסתי לאומין. השבתי לו: הן. ענה ואמר: זה זמן רב שהסתכלו עלי לתפסני לכאן. שוב ענה ואמר: לא אלפים נשמות כאן, כי-אם רבבות, רבבות, רבבות. גם בלילה שלאחריו ספר גם-כן מענין זה ואמר, שכמה משפטים וכמה קדושים וכו' היו בכאן.

מצפים על תקונים שלי

ואמר: מה לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם; אלו אנשים מאנשינו שמתו מקדם, היה להם חשש, אבל אתם, מאחר שאני הולך לפניכם, אין לכם לחוש כלל; **ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל, הם מצפים על תקונים שלי, מכל-שכן אתם:** (חיי מוהר"ן קצ"א)

נולד בראש-חדש ניסן שנת תקל"ב

ועוד איתא שם (אות ק"ד): **ילדתו** [של רבינו הקדוש] היתה בקהלת קדש מז'בוז, ונכנס לברית-מילה בשבת הגדול.

וכן שנותיו היו, כפי הנשמע, בערך ארבעים שנה פחות מעט, כי בשנת הארבעים נפטר ונסתלק למעלה למעלה, בירח האיתנים בחג, ביום שלישי, יום רביעי של סכות, ח"י תשרי תקע"א, באומין, העיר אשר בחר בה בחיים חיותו לשכב שם, כמבאר במקום אחר. ואחר-כך שמעתי, ששנותיו לא היו כפי-אם שלשים ושמונה וחצי, וכפי הנראה כך האמת.

(וידוע, כי בשנת תקל"ב היה ראש-החדש ניסן בשבת, וזה היום שנולד בו רבנו זכרוננו-לברכה לשתי הדעות הנ"ל): (חיי מוהר"ן ק"ד)

"מי הניח אותו על הקרקע איני יודע אני לא שמתי"

ונקדים בסיפור שסיפר רבי לוי יצחק ומובא בשיח שרפי קודש (חלק ב אות קסט) **בעיר** אומאן היה בית הכנסת שנבנה על ידי "רבי קלמן", שהיה מנגידי ועשירי עיר אומאן עוד בזמן רבנו, והיו מכנים את הבית הכנסת הזה בשם "רבי קלמן'ס קלויז", ורבי ליב מקאסטאנטין לעת זקנותו כשלא היה כבר בכחו לבוא מהעיר להקלויז של אנ"ש, היה יושב שם בקלויז של רבי קלמן, וגם משום ששם היו מחממים היטב את הבית הכנסת, מה שאין כן בקלויז אצלנו שהיה קר מאד. ושם עסק בעבודת ה' בקמת חצות וכו' וכו' ובככיות וצעקות כדרכו בקדש

פעם כשראהו השמש של הקלויז בוכה בעת תפלתו עבודתו, פנה אליו ואמר: למה הנכם בוכים: כי חשב שבוכה על מעוט פרנסתו וכו', אני אספר לכם מעשה מרבכם וכבר לא תבכו, וספר לו שאביו היה מאנשי החברא-קדישא בעיר אומאן בעת פטרתו של רבנו. ובפטירתו לא שנו מכל סדר הלויז ואנשי החברא-קדישא טפלו בגופו הקדוש עין בימי מוהר"ן ת' סימן סו ועל אבי הטילו להניח את רבכם בקבר.

וספר אבי שבעת שאחז ברבנו להניחו בקבר כשהגיע סמוך לקרקע התגלה לפניו בפתע פתאום אור גדול מאד ולקחו אותו מידו ואמר "מי הניח אותו על הקרקע איני יודע אני לא שמתי". וכשספר לי אבי זאת צוה עלי שלא אחזיק במחלוקת עם חסידי ברסלב משום מעשה זה שהיה לו.

וסים השמש ואמר לרבי ליב: "אם כן מדוע הנכם בוכים מאחר שהיה לכם רבי קדוש כזה".

תיאור מהספר הק' 'ימי מוהרנ"ת' בהם מתאר רבי נתן צ"ל את ימיו האחרונים עלי אדמות ואת הסתלקותו הקדושה של רבינו זיע"א:

וכך מתאר וכותב תלמידו הגדול ה"ה גאון עוזינו מוהרנ"ת זיע"א: ביום שלישי דסליחות באתי לאומין על ראש-השנה, וישבתי [באומן] עד שנסתלק בשלום, וזכיתי לעמד בשעת הסתלקותו הקדוש והנוכח, וכבר מבאר מעט מענין הסתלקותו במקום אחר.

בראש-השנה האחרון שהיה באומין, שחל ביום שבת-קדש, אז נחלש מאד באותו יום, דהינו ביום שבת-קדש ראשון דראש-השנה, והתחיל לצאת דרך פיו דם הרבה, והוא היה מתירא מאד, כשיצא ממנו דם על-ידי ההוסט, בפרט עתה, שיצאו ממנו דמים הרבה בלי שעור, והיה חלש מאד.

ודרכו היה תמיד לומר תורה ביום ראשון דראש-השנה לעת ערב, בין-השמשות של יום שני, וכבר נתאספו כל העולם לבית הגדול, שהיה מוכן שיאמר בו תורה; והיה שם דחק גדול מאד מרובי העם, וככלם היו עומדים ומצפים, שייכנס לומר תורה, והיו עיניהם כלות עד הערב, ועדין לא נכנס מעצם חלישותו, שהיה כבד עד שכמעט שנגוע. בתוך שהיינו עומדים שם ומצפים אף-על-פי-כן, אולי יבוא, וגם אני הייתי בתוך הקבוץ שם, שלח לקרא אותי לבוא אצלו.

ונכנסתי אליו, והתחיל לקבל לפני מה לעשות; והוא זכרונו לברכה היה יושב, וסף של נחשת עם דם הרבה עמד על ירכו, והוא ישב אצלו על מטתו, וכמעט שהיה הסף מלא דם, והתחיל לדבר עמי מה לעשות בענין אמירת התורה. ובתחלה השבתי לו: מה לעשות, מאחר שאי אפשר, אך הוא זכרונו לברכה השיב, שיש רחמנות על העולם, שבאו ביסורים וטרחות וכו' כאלה, וגם כל ימי הקיץ העבר היה מצפה על ראש-השנה הזה, שיאמר תורה בראש-השנה באומין, והבנתי שכספו מאד, שאף-על-פי-כן יאמר תורה, והתחלתי לדבר עמו ואמרתי לו: הלא כשבאתם מלמברג הייתם גם-כן חלוש מאד מאד, ולא היה שום דרך הטבע שתאמרו תורה, ואף-על-פי-כן היה השם יתברך בעזרכם ואמרתם תורה הרבה.

כדברים האלה דברתי עמו עוד, עד שהשיב לי: אם-כן, אמסר נפשי, כאומר: כפי דבריך, אני מוכן לומר תורה, ואני מוסר נפשי על זה, כי באמת היה מסירת-נפש עצום אז, שיאמר תורה בחלישות כזה, שהיה כמעט שייגע בכל עת, אך צוה עלי להעמיד הכסא, שיאמר עליו תורה, להעמידה סמוך לפתח, כדי שאם יבוא לידי סכנה על-ידי אמירת התורה ויהיה נחלש מאד, שנוכל להוציאו מהרה משם, כי העולם היה הרבה מאד מאד, והיה שם דחק גדול מאד בלי שעור. ואמרתי לו, שקשה לשנות, להעמיד הכסא במקום אחר מהמקום שהעמדה שם מקדם מחמת גדל הדחק מהעולם, שהם עומדים צפופים ודחוקים מאד. השיב: אם לא תעמיד הכסא סמוך לפתח, בודאי לא אכנס לומר תורה. ותכף נכנסתי לשם, ועשיתי שם רעש גדול, והכרתי את העולם להתפזר, עד שנשאנו את הכסא ממקום שהייתה עומדת שם תחלה אל המקום אשר צוה עלי, דהינו סמוך לפתח.

ואחר-כך הודיעו לו, ונכנס הוא זכרונו לברכה, וישב על הכסא, ואנחנו עמדנו אצלו. והבית היה מלא אנשים הרבה מאד, והיה שם דחק גדול, שהיה קשה מאד לסבל, כמעט שעמד אחד על חברו, והיה שם רעש גדול מגדל הדחק, שהיה מן הנמנע לסבל, וקצתם לא יכלו לסבל והכרחו לצאת, שלא ישארו חלשות, ורובם ככלם סבלו הדחק הגדול בלי שעור. והוא זכרונו לברכה, בעצם חלישותו, ישב על הכסא בין רבוי-עם כזה, וישב קצת, כדרכו, ואחר-כך פתח פיו הקדוש והתחיל לומר תורה, אבל אמר בקול נמוך ממה שהיה רגיל לומר תמיד, ולא היה שום דרך הטבע, שיגמר תורה ארצה כזאת בחלישות כזה, אך בעל הרחמים, אשר מחשבות לבו לדור ודור, חמל עלינו ועל כלל ישראל לדורות ועמד בעזרו,

עד שגמר התורה בני נפלא; אך סיום התורה, איך היא מרמזת בפסוק "תקעו", שהתחיל בו, לא סים אז עד אחר יום-הכפרים, שגם הפסוק על-פי התורה הזאת לפני. והתורה שאמר אז, היא התורה "תקעו-תוכחה", בלקוטי תיאור, בסימן ח, עין שם. ואחר-כך צוה לנגן נגון, כדרכו תמיד, ואחר-כך הלך משם לחדרו.

מי שרוצה לחוס על חייו, לא יניח שיבוא דוקטור אליו

וכל הלילה אחר-כך, הוא ליל שני דראש-השנה, היה חלוש ומסכן מאד מאד, והלכו לקרא את הדוקטור, ולא אסתיע מלתא שיבוא, ואמר, שהיא טובה גדולה שלא בא הדוקטור, ואמר: כל מי שרוצה לחוס על חייו, לא יניח שיבוא דוקטור אליו, ואף-על-פי שיכול להיות, שהוא בעצמו יצוה לקרא דוקטור, אף-על-פי-כן לא יניחו שיבוא דוקטור אליו. ואני לא הייתי אז אצלו כשאמר דבורים אלו, ואף-על-פי-כן לא הייתי מסכים עמם בשום אופן, שיקראו דוקטור אליו, אך נמנו ורבו עלי, וקראו דוקטור על-כרחי בערב-סכות, וקרוב הדבר, שהדוקטור קרב הסתלקותו:

נג - ביום שני דראש-השנה לא נכנס להתפלל עם העולם יחד, כדרכו תמיד בראש-השנה, וכן באותו ראש-השנה - ביום ראשון התפלל עמנו יחד ואכל עמנו על שלחן אחד בבית שבחרו לזה, אך ביום שני דראש-השנה לא נכנס אפלו להתפלל עמנו, רק התפלל בחדרו, שהיה סמוך לשם, ומכל-שכן שלא אכל עמנו יחד.

ודבר עם כל אחד ואחד מה שהיה צריך

ועצם חלישותו בכל אלו הימים, אי אפשר לבאר, ואף-על-פי-כן דבר עם העולם, ודבר עם כל אחד ואחד מה שהיה צריך, וכלם קבלו רשות ממנו אחר ראש-השנה, ודבר עם כל-אחד הרבה, כדרכו תמיד, עד שלא עלה על דעתם, שישתלק בסמוך, כי אם היה עולה על דעתם זאת, לא היו נוסעים ממנו, ואפלו בנותיו וחמתו, שיחיו, כלם נסעו משם אחר ראש-השנה, כי לא עלה על דעתם, שיגיע הסתלקותו כל-כך מהרה; אף-על-פי שבאמת, אם היינו משימים לב קצת, היינו רואים בעינינו, שהוא סמוך מאד להסתלקותו ושהוא חי בנס בכל רגע ורגע. והוא זכרונו לברכה בעצמו העיר לבבנו פעמים אין מספר והודיע לנו בכמה לשונות, שסמוך מאד שיגיע, אך בעוונותינו הרבים לא שמנו לבנו לזה, והיה נדמה בעינינו, שאי אפשר שהשם יתברך יעשה זאת, לקח מהעולם אור צח וכו' וכו' כזה בימים האלה, ועל-ידי זה אבדנו מה שאבדנו, מה שהיינו יכולים לשמע ממנו עוד, אך ברוך השם, אשר חמל עלינו בחסדו, וזכינו מקדם לשמע ממנו הרבה, שיש בו די להחיות כל העולם לדורי-דורות:

והנה היה רחוק מאד לכתב התורה הזאת, מחמת שאמרה בקול נמוך, והיה אז רעש גדול ובלבול בשעת אמירת התורה, מה שלא היה כן בשום תורה שאמר בחייו, אך אף-על-פי-כן, השם יתברך ברחמי חזק את לבבי לשום לב היטב לדבריו, וחזרתי התורה עם החברים שתפסו קצת, ובפרט עם רבי דב, שהיה תפסן נפלא, וסדרנו בינינו רב התורה, וכתבתי מה שזכרנו, והבאתי לפניו אחר ראש-השנה, ותקן מה שחסרנו בה, וגם חזר עמנו מה שלא זכרנו כלל, עד שגמרתי אותה קדם יום-הכפורים. והיה רצוני להראות אותה לפניו עוד הפעם קדם יום-הכפורים - ולא אסתיע מלתא. גם נכספתי מאד לדבר עמו פנים אל פנים על אודותי, ולא יכלתי להעז פני לדבר עמו מחמת גדל חלישותו ושאר מניעות:

עֲרַב יוֹם-הַכְּפוּרִים

נד – בערב יום-הכפורים נכנסנו אליו, וברך אותנו כל אחד ואחד, כדרכו תמיד, אבל היה אז מאים קצת, ונפל אימה ובושה גדולה לכל מי שנכנס אליו להתברך, ואי אפשר לציר נוראות הדרת קדשת פניו המאירים אז, בערב-יום-הכפורים כשנכנסו אליו להתברך; אשרינו, שזכינו אז לקבל ברכתו, היא הברכה שקבלנו ממנו קדם הסתלקותו.

ביום-הכפורים

אחר-כך, ביום-הכפורים, לא נכנס להתפלל עמנו יחד, כדרכו תמיד, רק התפלל בחדרו, כמו ביום שני דראש-השנה כנ"ל. קדם נעילה לא ידענו מי יתפלל נעילה, ואמרנו לשאל אותנו, זכרוננו לברכה, בעצמו, ונתעוררתי בעצמי לילך אליו לשאלו כדי ליצות לקבל פניו הנוראות אז; ואמר רבי נפתלי, שגם הוא רוצה לילך בשביל כונה זו – והלכנו שנינו יחד ובאנו אליו, ונכנסנו לחדרו באימה ובריאה, כי תמיד, בכל עת שרצינו לכנס אליו, נפל עלינו יראה ובושה, ומחמת זה היה תמיד קשה עלינו מאד תחלת הכניסה לחדרו, ובפרט בעת הזאת, ביום-הכפורים סמוך לנעילה, סמוך להסתלקותו. כשנכנסנו לחדרו ועמדנו על הפתח בבהלה ובאימה, שאל בקצור על מה באנו. ענינו ואמרנו ביראה: מי יתפלל נעילה. ותכף הטו בידו עלינו כאומר: לכו, לכו, אין לי עתה עסק בזה, עשו לכם מה שתמצאו. אחר-כך, במוצאי-יום-הכפורים, נכנסנו אליו עם העולם, והיה חלוש מאד, ולא הראה פנים שוחקות:

יום שאחר יום-הכפורים

נה – ביום שאחר יום-הכפורים, הוא יום שלישי בשבת, בבקר נכנסו אליו העולם, והיה בדיחא דעתה, ודבר עם העולם בפנים שוחקות; ואני עדין לא התפללתי אז, ואחר שגמרתי תפלת שחרית, נכנסתי גם-כן אליו, והוא היה עדין מדבר עם העולם בפנים שוחקות. ואנשי טפליק עמדו אז לפניו, וחזק אותם הרבה, וכן דבר עם כלנו באהבה ובשמחה. ואחר-כך יצאתי מחדר, שהיה יושב שם, לחדר השני, ועמדתי שם עם אחיו רבי יחיאל, זכרוננו לברכה, ואם עוד אנשי-שלומנו.

ואני הייתי מצפה מאד להראות עוד הפעם את הקונטרסים, שכתבתי מהתורה שאמר אז באותו ראש-השנה, אך היה לי בושה, ולא יכלתי להעז פני נגדו להטריחו בזה, ובקשתי מאחיו רבי יחיאל הנ"ל, שיחזק אותי בזה, וחזק אותי הרבה, עד שנתגברתי ונכנסתי אצלו זכרוננו לברכה, וצוה לסגר הדלת, ועמדתי לפניו אני לבדי, והוא ישב על כסא באמצע הבית, והראיתי לו הקונטרסים הנ"ל, וראה אותם היטב, ותקן לי כל מה שטעיתי או חסרתי שם; גם היה אז כמה ענינים, שלא זכרתיים ולא כתבתיים כלל, כמו ענין ראש-השנה וענין הראה, המבאר בהתורה הנ"ל, שלא היה נכתב אז עדין כלל, כי נשכח ממני הענין, והוא חזר עמי כל זה, וסדר לי הכל כתקונו בפנים יפות, בפנים מסבירות, באהבה, בשמחה, בהתקרבות גדול;

פרש לנו פרוש הפסוק "תקעו"

ואחר-כך, אחר שגמר לחזר עמי כל התורה הנ"ל, ענה ואמר: ועתה – המקרא, הינו שעדין לא פרש לנו פרוש הפסוק "תקעו" על-פי התורה הנ"ל, כי בשעת אמירת התורה התחיל מהפסוק "תקעו", אך כשגמר התורה, לא סים לפרש המקרא הזה על-פי התורה הנ"ל, ועתה, אחר יום-הכפורים, זכיתי שהוא בעצמו התעורר לפרש לי הפסוק הזה כנ"ל,

ותכף אמר לי תורה ניראה, ופרש לי כל הפסוק על-פי התורה הנ"ל; וזה היה הסיום מאמירת תורתו בחייו, כי אחר-כך לא אמר עוד שום דבר.

נייעם

מה אשיב לה' וכו', שזכיתי לשמע מפיו הקדוש תורה בעת ההיא, וקרוב אותי אז בהתקרבות גדול, ודבר הרבה מנפלאות תורתו ומסדר הבנין הנוכח של תורתו, איך היא מקשרת ונבנית ומסדרת בסדר נפלא, ותפס אז את הפסוק: "וירא מנוחה כי טוב" וכו', המובא בהתורה הנ"ל, ופרש שם: מנוחה – זו נבואה וכו', ואמר אז: כאן חוטפין זה הענין ומתחילין לקשר הבנין מכאן, מענין נבואה וכו'; וזה אי אפשר לבאר כי- אם לבקרי היטב בדרכי תורתו הקדושה.

ואחר-כך יצאתי מלפניו, והלכתי תכף לכתב כל זה באר היטב, והוא זכרונו לברכה ישב עדין בחדר הנ"ל ודבר עם הרבה אנשים, והכל – בשמחה, בפנים שוחקות.

ואז, באותו היום, שהוא אחר יום-הכפורים, היה צריך לצאת מדירה זאת להדירה שישב בה קדם ראש-השנה, כי באומין ישב בקיץ זה בכמה דירות: בתחלה נכנס בבית ר.נ.נ., מן ד' איר עד אחר שבועות, ואחר-כך יצא משם, וישב בבית רבי יוסף-שמואל; משם יצא, ונכנס לבית אחר, סמוך לשבת-נחמו – ובכל זה יש הרבה לספר, ואין כאן מקומו.

ואחר-כך, קדם ראש-השנה, יצא מזה הבית לבית ר.נ.נ. לפי שעה להיות שם מראש-השנה עד אחר יום-הכפורים, מחמת ששם הוטב בעיניו להתפלל ולומר תורה בראש-השנה, ולא יצא משם עד יום הנ"ל, שהוא יום אחר יום-הכפורים, ונשתקה שם עד אחר חצות, ואחר-כך יצא משם ונכנס לבית הנ"ל, שישב שם קדם ראש-השנה, ושם נסתלק:

היה מדקדק על מקום עמידת מותו, המקום שנסתלק שם שהיה מוכן ומזמן משנים קדמוניות:

כשחזר ונכנס לבית הנ"ל, והתחלנו לסדר, להעמיד לו כלי הבית כראוי, ורצינו להעמיד לו מטתו, ובכל מקום שרצינו להעמיד לו, לא הוטב בעיניו, עד שמצאתי מקום – לקח הקאמדע מהמקום שעמדה שם ולהעמיד שם המטה; וזה המקום הוטב בעיניו, והעמדנו שם מטתו, ואחר-כך נסתלק על אותה המטה במקום זה, והבנתי כונתו למפרע, שבשביל זה היה מדקדק כל-כל על מקום עמידת מטתו, כי נקדת המקום שנסתלק שם היה מוכן ומזמן משנים קדמוניות מכבר לזה, כאשר הבנו מדבריו הקדושים, שאמר ביום שקדם הסתלקותו וכו', כמבאר במקום אחר;

הראיתי לו מה שכתבתי מהתורה הזאת:

ותכף כשנכנס בבית זה לא הראה עוד פנים שוחקות, ואז חזרתי והראיתי לו מה שכתבתי מהתורה הזאת, ששמעתי מפיו הקדוש בזה היום, והביט בה, ושאלתי אותו עוד מה שנסתפקתי שם, והשיב לי, ובאר לי היטב, אבל הכל בחלישת כח. ובכל אלו הימים היה חלוש מאד, ואני הייתי טרוד אז בכתיבת התורה, כי מחמת שתקן לי הרבה וכו' הכרחתי לחזור ולהעתיקה ולסדרה מחדש, ומחמת זה לא הייתי רגיל להיות לפניו כל-כך מיום שלישי הנ"ל עד יום חמישי;

והוא זכרונו לברכה שאל עלי בכל עת היכן אני. גם היה סברא אצלי לפע לביתי על סכות, כי לא רצינו להעלות על דעתנו, שישתלק אז, אף-על-פי שראינו חלישותו הגדולה וכו"ל, אבל רחמיו יתברך לא כלים, וחושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, וחמל עלי ועל כל התלויים בזה, וסבב סבות ברחמיו למעני ועבב אותי שם, עד שזכיתי להיות אצל הסתלקותו הנורא:

יום לפני ערב-סכות

נו – וביום חמישי, שהוא יום לפני ערב-סכות, נכנסתי אליו סמוך למנחה, ועמד לפניו רבי נפתלי חב"ד ושאר אנשים, והוא היה חלוש ביותר, וחליו התגברה מאד.

וקראו דוקטור, וקרוב הדבר שקרב הסתלקותו

ואמר לי רבי נפתלי, שכבר הלך לקרא הדוקטור, וקצפתי עליו מאד על זה, כי דעתי לא היתה מרצה לזה בשום אופן לקרא הדוקטור אליו. ובענין זה יש הרבה לספר, אך לסוף התגברו ונמנו ורבו עלי, וקראו דוקטור אליו – ולא הועיל כלום, וקרוב הדבר שקרב הסתלקותו.

באותו הלילה סדר צואה לפני

ומן אותה השעה והלאה לא זזנו ממנו, ובאותו הלילה, הוא ליל ששי, ערב-סכות, לנתי אצלו, ובאותו הלילה סדר צואה לפני, למן שלש מאות אדומים לבתו חיה, תחיה, ולאשתו – הכתבה וכו', ואמר וכו'.

ואמר לי: יש עוד מה לומר. השבתי לו: גם זה אין אתם צריכים לומר, כי אתם בעצמכם תשיאו את בתכם (כי לא רציתי לשמע ולהבניס בלבי כלל מה שהוא מדבר מהסתלקותו). ענה ואמר: אצל השם יתברך הכל אפשר (כי כן היה דרכו בקדש, שלא היה מתעקש על שום דבר עם שום אדם).

ואמר: אלו השלש שנים חייתי בנס (היננו השלש שנים מיום שהגיע לנו החולאת הזאת של ההוסט עד עתה, שהם במשך שלוש שנים). ואמר: כן אמר לי: גם לכם הנה ראוי לומר איזה דבר, אבל אתם אנשים קטנים מאד. עניתי ואמרתי לא-כן, בודאי הרחמנות גדול עלינו, ובודאי אתם צריכים לחיות עוד (כי לא הייתי רוצה להפצירו, שיגיד לי איזה דבר צואה, רק שיחיה עוד, כי זה היה כל מגמתנו בנ"ל). השיב: אצל השם יתברך הכל אפשר (כאומר: אני יודע, שקרוב ההסתלקות, רק בודאי מהשם יתברך אין שום דבר נמנע). כל זה היה בליל השיך ליום ששי, ערב-סכות.

וכל אותה הלילה היה רעש גדול, כי בכל פעם התגברה עליו חלשותו יותר, ויצא ממנו דם על-ידי ההוסט הרבה מאד, מיום שני דראש-השנה עד הנה, אשר לא יאמן כי יספר, וקרוב לאור היום קראו הדוקטור שלא ברצוני, והוא זכרונו לברכה, בדרכיו הנפלאים, מסר עצמו אז לרצון העולם, שהם יעשו עמו כרצונם בענין הדוקטור, כך הבנתי מדעתו הקדושה, ואני קראתי תגר על שהם קוראים הדוקטור, אבל לא שמעו לי; ובענין זה של הדוקטור אין כאן מקום להאריך:

ערב חג הסכות

נז - ביום ששי בבקר אמר לנו, שנמצא בשבילו איזה כסא טובה לפי חלשותו, שיוכל לסמך עליו היטב, והשם יתברך עזרנו ומצאנו כסא, שהוטבה בעיניו, ותכף הבאנו לו הכסא וישב עליה. בבקר, ביום ששי הנ"ל, ראינו נפלאות, שבטעם חלישותו אז בלי שעור ישב על הכסא מעת-לעת וחצי רצופים, דהינו מיום ששי בבקר עד מוצאי-שבת, שהוא יום ראשון וסכות, כי לא נכנס לסכה כלל, כי היה אז מסכן מאד;

ובעת שישב על הכסא, הניחו לו טלית ותפלין ביום ששי הנ"ל בבקר, ובהיותו מעטף בטלית ותפלין התחיל לגונג, ונתן הקאות, וצוה עלי לאחזו בראשו, וכמעט שנגוע אז, אך בחסדי השם חזר בו חיותו, והתפלל בטלית ותפלין, וישב אחר-כך על הכסא מעת-לעת וחצי רצופים, עד מוצאי-שבת בנ"ל;

אין לי חשק לזה

וכל אותו יום הששי, ערב שבת וסכות, עמדנו לפניו, והוא היה חלוש מאד, והחיות הולך ונפסק. עניתי ואמרתי לו בכניעות ראש ולב נשבר: רבי, הושיעו לכם בעצמכם. השיב: אין לי חשק לזה. עניתי ואמרתי: יהיה לכם רחמנות על זרעכם ועל אנשיכם. והטה בידיו ואמר בלשון אשכנז: אט אט. וכך אמרתי לו בלשון אשכנז: רבי, העלפט איך אליין. השיב: איך האב עפסי קיין חשק ניט. אמרתי לו: האט רחמנות איבער אייערע קינדער און איבער אייערע לייט. והטה בידו ואמר: אט אט כאומר: אני רחוק מזה עתה הרבה, ואיני שומע זאת כלל עתה;

ועוד דברנו עמו דבורים הרבה באותו היום. וכל אותו היום ולילה שלאחריו, הוא ליל-שבת ויום ראשון וסכות, ישב על הכסא, ולפעמים הטה עצמו על השלחן שאצל הכסא, והניח ראשו על ידו ושכב מעט; אפשר היה ישן איזה שנת עראי כל שהוא, ואנחנו עמדנו לפניו בכל עת, והיינו מחליפים משמרתנו: לפעמים עמדו אלו האנשים, ואלו היו ישנים, ואחר-כך להפך, כי לא זזנו ממנו מן ליל ששי הנ"ל:

בבוקר, ביום שבת ראשון דסקנות, הלבישו אותו בטלית, והוא עודנו יושב על כסאו, והתפלל שם כל התפלה בשלמות, וישב בבגדי שבת כראוי, ואחר גמר התפלה נכנסו הרבה אנשי העיר אצלו לקבל פניו ברגל, והסביר להם פנים, ולא דבר רק מעט דמעט, המכרח ביותר, כי בכל אותן הימים היה נזהר מלדבר, וגם הדוקטור הזהירו מאד שלא לדבר, מחמת שחיותו היה בצמצום גדול:

נח – במוצאי-שבת, ליל שני דסקנות, צוה להוליך אותו מהכסא, והשכיבוהו על מטתו, והיה אז עיף ויגע מאד מאד, ואמר, שהוא יגע כל-כך מחמת שישיב כל-כך על הכסא.

אתה זוכר המעשה שספרתי?

אחר-כך ענה ואמר בקול קצת: האתה זוכר המעשה שספרתי. ותכף עמדתי מרעיד ושאלתי אותו באימה: איזה מעשה (כי הלא באמת שמעתי ממנו כמה וכמה מעשיות נוראות מאד). ענה ואמר: המעשה שספרתי לך בכניסתי לפה. ותכף נבהלתי מאד, כי זכרתי היטב המעשה, שמדברת מענין הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה, שבא למקום אחד, שהיו שם נשמות גדולות הרבה מאד, שהיה מכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם, כי-אם כשיסתלק על-ידי זה, כנרשם זאת המעשה במקום אחר, ועמדתי מרעיד ומשתומם.

בשביל זה יש לו כל הענויים והיסורים הקשים והמרים האלו:

ענה ואמר בזה הלשון: "מע האט שוין לאנג ארויס גיקוקט אויף מיר מע זאל מיך דער טאפן אהער; וואס זאל איך אייך זאגן – אלפים, רבבות, רבבות, רבבות!" ומשך מאד תבת "רבבות" בכל פעם, כלומר שיש כאן באומין סביבו רבבות, רבבות הרבה של נשמות, שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל הענויים והיסורים הקשים והמרים האלו.

ואחר-כך הסב פניו קצת אל הקיר ופרש ידיו קצת כאומר: הריני מוסר נפשי, והריני מוכן ומזמן לקבל הכל בשבילו יתברך.

וכל זה אי אפשר לציר בכתב כלל, כי בענין תקוני הנשמות שמענו מפיו כמה שיחות ותורות נוראות, שרמז לנו בהם, שהוא עוסק בזה הרבה מאד, כמו התורה "ויאמר בעז אל רות", מענין בעל-השדה, והבנו מדבריו, שכל היסורים והמחוקת שעליו הוא מחמת שעוסק בזה הרבה, וכל ענין נסיעתו לאומין להסתלק שם, הכל בשביל זה, כנרשם מעט מזה בשיחותיו הקדושות במקום אחר:

ליל יום האחרון של ימי תפיו:

נט – אחר-כך, בליל השי"ך ליום שלישי, הוא רביעי דסכות, הוא יום האחרון של ימי חייו הקדושים, ואז עד אחר חצות לילה ענהו לפניו ובגבו. רבי נפתלי ורבי שמעון, כי היינו מחליפין משמרותינו, ובעת ששמענו שיחה הנ"ל, לא היה אז רבי נפתלי אצלו, כי היה ישן אז, ואחר-כך בלילה ישנתי אני, והוא עמד אצלו זכרונו לברכה עם רבי שמעון, ואז בלילה חזר ודבר מענין הנשמות הנ"ל, מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאד, ואמר: כמה משפטים יש כאן; כמה קדושים היו כאן וכו'. ענה רבי נפתלי ואמר לו: הלא אמרתם בהתורה "ויאמר בעז אל רות" הנ"ל, שהצדיק הגדול, המפלג במעלה מאד, יכול לגמר הענין בחייו, עין שם. ענה הוא זכרונו לברכה ואמר: לא אמרתי לכם כי-אם איזה בחינה מזה, כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה.

יקחו כל הכתבים, וישרפו כלם:

ואחר-כך הזכיר עצמו, ולקח המפתח של הקמדע ונתן להם, וצוה עליהם, שתכף שישתלק, בעודו יהיה מנח על הארץ, יקחו כל הכתבים, שנמצאים שם בהקמדע, וישרפו כלם, והזהירם לקים דבריו. והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה, רוטטים וזוחלים ומצטערים הרבה.

אין אני מתפחד מזה כלל:

כשמעם כל זה, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין עצמו כל-כך להסתלק. ענה ואמר: מה אתם מתלחשים; אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני, כי אין אני מתפחד מזה כלל.

אתם – מה יש לכם לדאג, מאחר שאני הולך לפניכם:

ואחר-כך אמר להם: אפשר אתם מדברים על אודותיכם – מה יש לכם לדאג, כשאני הולך לפניכם; ומה אלו הנשמות שלא הכירו אותי כלל, הם מצפים על תקונם, מכל-שכן אתם; אלו האנשים, שמתו מקדם, עמהם יש איזה יגיעה וכו', אבל אתם – מה יש לכם לדאג, מאחר שאני הולך לפניכם, אין לכם להתירא כלל. ועוד שמעו ממנו דבורים נוראים כאלה, מענין הנשמות ומענין הסתלקותו.

וכל זה היה בלילה, ואני הייתי ישן אז כנ"ל. אחר-כך הקיצותי כמו שעה אחר חצות לילה, ובאתי ועמדתי גם-כן לפניו, ורבי נפתלי ורבי שמעון עודם עומדים לפניו, והוא ישב אז על הכסא הנ"ל, כי מן מוצאי-שבת הנ"ל, אחר שישב מעת-לעת וחצי רצופים על הכסא כנ"ל, אחר-כך היה דרכו לישב על הכסא בסרוגין, ולפעמים שכב איזה שעות על המטה, ואחר-כך צוה להוליכו להושיבו על הכסא לישב שם איזה שעות, ואחר-כך חזר וצוה להוליכו אל המטה, ואחר-כך חזר על כסאו וכו', וכן היה מתנהג בכל אלו הימים, מן מוצאי-שבת עד הסוף. ובעת שאני שמעתי ממנו שיחה הנ"ל מענין המעשה וכו', היה בהיותו שוכב על מטתו, ובלילה שהם שמעו שיחה הנ"ל, היה יושב על כסאו, וכשהקיצותי ובאתי לפניו, היה עדין יושב על כסאו.

על-ידי מחשבות אלו אבדנו מה שאבדנו:

ורבי נפתלי ורבי שמינון עמדו לפניו עדין, וספר לי רבי נפתלי בלחישה קצת מאשר נעשה באותו העת, ושכבר מסר להם המספר, ובה לשי"ף התנאים וכו' – ועמדתי מרעיד ומשתומם, אך אף-על-פי-כן נתחזקתי ואמרתי בלבי, שפך דמיון, שהוא מכין עצמו להסתלק, אבל אף-על-פי-כן לא יעשה השם יתברך זאת, ובדאי יחיה, כי לא היינו יכולים להעלות על דעתנו, שהשם יתברך יקח מהעולם אור האורות וכו' כזה, אחרי שעדין לא זכו להנות מאורו הנפלא והנורא, אשר כלם צריכים אליו לקבל ממנו וכו'. ובעוונותינו הרבים, על-ידי מחשבות אלו אבדנו מה שאבדנו, כי אם היינו מאמינים לו בפשיטות וסיסתלק, כאשר אמר לנו בפרוש ובקמץ פעמים אין מספר, בודאי היינו יכולים לשמע ממנו דברים נוראים עוד אז, כי רצונו היה, שיהיה אתערותא דלתתא, שאנחנו נעורר אותו, שיאמר לנו איזה דברים אז, אבל אנחנו לא שמנו לב לזה, והיינו מצפים רק שישוב לאיתנו, ולחשב שיצוה לנו מה לעשות אחרי הסתלקותו, לא רצינו לחשב כלל, ועל-ידי זה לא הפצרנו אותו על זה כלל, והוא לא אמר מעצמו, בלי שום אתערותא דלתתא.

ועמדתי לפניו יחד עם רבי נפתלי ורבי שמעון, והוא ישב על כסאו והסתכל בנו, ולא דבר מאומה. אחר-כך אמרתי לרבי נפתלי בלחישה: לך ושכב לישון, כי עדין לא ישנת כלל, ולא אבה לילך ממנו, מחמת שנפשו היה מרה לו מאלו הדבורים, ששמע ממנו מהסתלקותו, והיה חפץ לעמד לפניו עוד מעצם האהבה והתשוקה להנות מזיו צחצחות קדשת פניו המאירות אז. אחר-כך, באיזה שעה קלה, גברה עליו השנה, והלך לישון, וכן רבי שמעון שכב עצמו לישון על הקרקע באותו החדר עצמו, שרבונו זכרונו לברכה ישב שם, וכן המשרת ואשתו, כלם היו ישנים, ולא נשאר לפניו לשמרו ולשרתו כי-אם אני לבדי:

ס – ועמדתי לפניו באותו הלילה האחרונה של ימי חייו כמה שעות רצופים אני לבדי מן אחר חצות לילה עד אור היום, אבל לא זכיתי לשמע ממנו שום שיחה, והכל – מחמת שלא רציתי להעלות על דעתי שישתלק, ולא רציתי לשאל אותו כלל מה נעשה ומה נפעל וכיוצא בזה; ואני מבין עתה למפרע, שהוא זכרונו לברכה היה חפץ ומשתוקק מאד, שנשאל אותו ונפציר אותו על זה, שיסדר לנו איזה דברים, אז היה אומר לנו; אך, בעוונותינו הרבים, מרובי תשוקתנו אליו, עד שלא יכלנו להעלות על דעתנו הסתלקותו, על-ידי זה לא הפצרנו אותו על זה כנ"ל.

ואני מבין עתה כמה התחזקות וכמה ענינים מהסתכלותו בי אז:

ועמדתי לבדי לפניו אז באותה הלילה, והוא הסתכל וחזה בי בעיניו הנוראים הרבה, וכל הסתכלות שלו, שהסתכל בי, היה כמו דבורים ממש, ואני מבין עתה כמה התחזקות וכמה ענינים מהסתכלותו בי אז, ובכל עת שעובר עלי, חס ושלום, מה שעובר, בכלל ובפרט, והשם יתברך בנפלאותיו מצילני מכלם, אני מבין, שהכל היה מרמז בהסתכלותו, כי הסתכלותו היה כמדבר עמי: על מי אתה נשאר עם כל האוצרות הגנוזים אצלך, ומה יהיה נעשה עמך, כי רבים יעמדו עליך, ומה יעשה חלוש כמוך וכו' וכו' – כאלה וכאלה ויתר מזה מה שאיני יודע בעצמי, הכל היה מרמז בהסתכלותו, שהסתכל בי הרבה הרבה בכונה באותה הלילה, וכל הסתכלותו והסתכלותו, שהסתכל בי אז, היה שוהה בו איזה שעה רצופה:

רמז לי, שהוא קרוב מאד להסתלקותו:

סא – אחר-כך צוה עלי להוליך אותו מהכסא למטתו, ולקחתי אותו והולכתי אותו, והוא זכרונו לברכה היה ראשו ורבו נסמך עלי, ורגליו היו מעט נוגעים בארץ, והיה נשא עלי, עד שהבאתיו למטתו שלא היה רחוקה מהכסא, וכשהבאתיו אל המטה, אחזתי אותו והגבתי והנחתי אותו על המטה, ענה ואמר: לאט, לאט – בלשון אשכנז: פאןואלע, פאןואלע. וכך עשיתי, והנחתי על מטתו בלאט בנחת, והיה תמה בעיני על שהצריך אותי להזהיר על זה. ענה ואמר: אני כבד עתה, על-כן הזהרתיך על זה (כי האדם קרוב למיתתו הוא כבד, מחמת שהחיות מתחיל להסתלק ממנו).

ובכל זה רמז לי, שהוא קרוב מאד להסתלקותו, ואני לא שמעתי כל זה כלל כנ"ל. ושכב על המטה, ואז הסתכל בי הרבה מאד כנ"ל, ואני זכיתי לשרתו אז לבדי ולהושיט לו מה שהיה צריך. אחר-כך עניתי ואמרתי לו: רבי, קחו איזה דבר להשיב נפשכם. השיב: מה תמן לי. אמרתי: מעט תה. ענה ואמר: עם חלמון ביצה, כי אז היו נוהגים לו לפעמים תה מבשל עם חלמון ביצה, שעושין להקל ההוסט. וכן עשיתי, ובשילתי תה עם החלמון והסכר, ונתתי לו, וצוה לתן לו מעט מים, ונטל ידיו, ולקח תה ואמר, שהיא חמה עדין, כי אז היה נזהר שלא לשתות משקה חם, שלא יעורר הדם של ההוסט, כי איזה ימים קדם הסתלקותו פסק ממנו יציאת הדם על-ידי ההוסט. ולקחתי תה והורקתי מכלי אל כלי לקררו קצת, כנהוג, ואחר-כך נתתי לו, ואמר, שעדין היא חמה, ולקחתי וקררתי אותה עוד, ואמר שעדין היא חמה, וכן היה כמו שלש וארבע פעמים. אחר-כך, אחר שקררתי אותה כראוי כראונו, לקחה וברך ושתה:

נתוסף בי שמחה וחיית על שזכיתי לשמשו:

סב – אחר-כך עמדתי לפניו עוד, עד שהאיר היום, ונתוסף בי שמחה וחיית קצת על שזכיתי לשמשו כל-כך, כי לאו כל יומא זכיתי לשמשו, כי ראונו היה, שהמשרת שלו ישמשו, רק לעתים רחוקים זכיתי לשרתו מעט, ועתה זכיתי לשרתו כמה שעות רצופים בעת כזאת, על-כן הייתי שמח קצת; אבל לא ידעתי כי באותו היום לוקח ה' את אדוננו, אדרבא, נדמה לי אז, שיחיה עוד.

יום האחרון של ימי חיי הקדושים:

וכשהאיר היום, התחילו לקום ולקיץ משנתם המשרת וכיוצא, שהיו רגילים לעמד לפניו, ועמדו לפניו. אז הלכתי אל המקוה להכין עצמי לתפלה – וזה היה יום שלישי, רביעי דסקנות – ובחזירתי מהמקוה באתי לחדרו ומצאתיו יושב על מטון, יושב ולא שוכב, ומעטף בטליתו ומתפלל, ואחר-כך לקח האתרוג והלולב ומיניו ואחזם בידו מעטף בטליתו ויושב על מטון, וסדור של האר"י, זכרונו לברכה, היה מנח על ברךיו הקדושים, וגמר את ההלל עם הארבעה מינים, ואמר "הושענות" בקול רם קצת, שהיו נשמעים דבוריו לכל העומדים בבית.

אשרי העינים שזכו לראות אותו אז, ולשמע קולו בעת שאחז הארבעה מינים ואמר הלל ו"הושענות" ביום האחרון של ימי חיי הקדושים. וגם אנחנו גמרנו התפלה בצבור בחדר השני בסמוך לחדרו, שהיינו מתפללין שם בצבור תמיד, וגם באותו היום התפללו כל הקהל שם כדת.

אחר התפלה נדמנו, שהצרכתי לעבר דרך חדרו בשבילי, והסתכל בי. אחר-כך דברתי עם אחיו רבי יחיאל זכרונו לברכה, ואמרתי לו: עתה נפלתי בדעתי, ויכול לעלות על דעתי שישתלק, ואני צריך שאתם תחזקו אותי בזה. וחזק אותי, ונתחזקתי בדעתי לבל אעלה על דעתי שישתלק, כי היה אצלנו אסור להעלות מחשבה זאת על לבנו.

אחר-כך יצאתי משם והלכתי אל האכסניא שלי, שאכלתי שם, ולא היה הבעל-הבית בביתו, והמתנתי הרבה עליו, ובתוך כך שכבתי לישון קצת קדם האכילה, כי הייתי יגע מאד, ולא יכלתי לישון, וגם עסקתי בכתיבת התורה, שהייתי צריך לתקן אז איזה דבר. אחר-כך בא הבעל-הבית, ואכלתי עמו, ורציתי לשכב עצמי לישון שם, מחמת שלא ישנתי מחצי הלילה עד הנה, והיה צר לי מאד, כי מי יודע מה נעשה שם עם רבנו זכרונו לברכה, אבל אף-על-פי-כן אמרתי בלבי: הלא

אי אפשר בלא שנה, ואם לא אישן עתה, אהיה מכרח לישן אחר-כך, ומי יודע מה יהיה נעשה אז, והיה רצוני לישן שם, אך רבות מחשבותי בלב-איש ועצות ה' היא תקום, וחסל עלי השם יתברך ברחמי הנוראים, ונתן בלבי ונתישבתי: האמת, נשאו אפשר בלי שנה, אבל אלך לבית רבנו לישן שם, כי מי יודע מה נעשה שם.

וכן הוה, ובאתי לביתו, ונכנסתי לחדרו, והנה שם קול רעש גדול מאד, ומצאתיו יושב על כסאו, אבל נשמתו וחיותו הולך ופוסק, ואי אפשר לו לישב עוד על כסאו, וכמעט שנגוע, ואנשים עומדים עליו ושופכים עליו מיני בשמים יקרים להחיותו, כנהוג.

ואז, באותו היום, סבב השם יתברך, שבא לשם איש אחד מאנשי-שלומנו מטראוויצע, והוא עמד עליו אז ועסק עמו יותר משאר אנשים (וגם בזה יש מעשה, שרבנו זכרוננו לברכה הבטיחו כבר בחייו על זה); וכבואי לשם ומצאתי כל זה, נבהלתי מראות, ואמרתי, שיקחו אותו מיד וישכיבוהו על מטתו; והטה בידו הוא זכרוננו לברכה בעצמו ולא הסכים לזה:

וצויתי לשאת אותו על מטתו:

סג – אחר-כך, בשעה קלה, ראיתי שחיותו מועט מאד, ואי אפשר לו לשבת על הכסא כלל. חזרתי וצויתי לשאת אותו על מטתו, ואז שתק ולא אמר לא הן ולא לאו. ולקח אותו האיש מטראוויצע על זרועו, ונשא אותו זכרוננו לברכה עד מטתו, והשכיב אותו על מטתו; ובהיותו משכיב אותו, תפסתי אני את ידו הקדושה בידי, כדרך הנהוג בנותני שלום לזה, לזה, וחבבתי את ידו בדרך התקשרות. ושכב על מטתו, והיה מלבש בבגדיו, במלבוש נאה של משי.

צוה לרבי שמעון שילבישו יפה:

וצוה לרבי שמעון שילבישו יפה, דהינו שצוה לסגר הבתי-ידיים (שקורין "ארבל") בהקרסים, ועשה כן, והיה קצת מהבית-יד של הכתנת שלו יוצא לחוץ מהבית-יד של הבגד יותר מהראוי, וצוה עליו ברמיזה לתחבו יפה לתוך בית-יד של הבגד. וצוה לרחץ יפה את זקנו הקדוש, שהיה עליו קצת דם של ההוסט, ורחצו יפה, ושכב על מטתו בחרות גדול.

ולקח איזה עגול של שעה וכיוצא וגלגלו בין אצבעותיו וחשב מחשבותיו הנוראות, כדרך הנהוג בגדולים, שכשחושבין באיזה ענין, הם מגלגלין בין אצבעותיהן שעה, והוא זכרוננו לברכה היה רגיל בזה קצת בסוף ימיו, ואפלו באותו היום האחרון, בשעה האחרונה, היתה מחשבתו הנוראה עסוקה במה שהיתה עסוקה, ובידיו הקדושות גלגל איזה דבר בחרות נפלא ובצחות וזכות נאה ונוראה, אשר לא נראה כמוהו.

ונתנו לו מעט רטב לאכל, ונטל ידיו וברך ואכל, ואחר-כך באיזה שעה נתנו לו עוד הפעם רטב, ולא היה יכול לאכל עוד, ונמשך הדבר מעת ששכב על מטתו עד שנגוע, בערך שלש שעות ויותר קצת:

והיה אז שרפה ורוח-סערה גדול ונורא מאד, אשר אין שכיח דגמתו

סד – ובעתו שוכב על מטתו נעשה קול רעש גדול בעיר, שיש שרפה ברחוב הסמוך לביתו. והיה אז רוח-סערה גדול ונורא מאד, אשר אין שכיח דגמתו, ממש היה מפרק הרים ומשבר סלעים, והסכה שעשו אצל ביתו נפלה מגדל הרוח, ואז, בתקף התגברות הרוח, שהיה הולך וסוער, היתה השרפה הנ"ל, וברחו רב העולם אל השרפה.

ולא יכלתי לשית עצית בנפשי מה לעשות, ואמרתי בלבי, שאני בודאי לא אפרד ממנו, יהיה איך שיהיה, אך לעת עתה
יצאתי גם-כן למקום השני פחד לראות מה נעשה שם, כי הבנתי, שבשעה קלה זאת לא יסתלק, ובעודי כך לשם, חמל
השם יתברך על עמו, ותשקע האש בנס נפלא בתקף רוח-סערה כזה, ופגעו בי אנשים בהיותי כך למקום השרפה,
והודיעו לי, שבעזרת השם שקעה האש במקומה.

איני עוזב אתכם, חס ושלום:

וחזרתי אליו, ועמדנו עליו אצל מטתו הקדושה, והבית מלא אנשים רבים מישראל, שבאו לכבודו. וכשראו שקרוב אל
הסוף, התחילו לומר עליו "מעבר יבק", הפסוקים שאומרים על הצדיקים.

ואחר-כך נדמה שנגוע, והתחלתי לבכות ולצעק מאד: רבי, רבי! על מי עזבתם אותנו, ושמע קולנו ונתעורר, והחזיר ראשו
ופניו הנוראים אלינו כאומר: איני עוזב אתכם, חס ושלום.

ואחר-כך לא נתמהמה הרבה, ויגע ויאסף אל עמיו בקדשה ובטהרה גדולה, נקי וזך וצח, בלי שום בלבול כלל ובלי שום
תנועה משנה, בישוב הדעת נפלא ונורא, וכל העומדים שם, רב אנשי החבורא-קדושה וכל גדולי השמשים העוסקים
בזה, כלם אמרו, שכבר ראו כמה שמתו בנקיות ובדעת, אבל הסתלקות כזה לא ראו מעולם.

וכל זה היה לפי דעתנו, אבל בעצם הסתלקותו אין לנו פה לדבר, כי לית מחשבה תפיסא בזה כלל, ומי שיבין מעט
מגדלתו על-ידי ספריו הקדושים והשיחות והספורים, ששמענו ממנו וכו' וכו', יבין שאי אפשר לדבר כלל מהסתלקות
פלא וחדוש נורא כזה, אשר לא היה כמוהו ולא יהיה כמוהו, כאשר אמר בפרוש, כנרשם במקום אחר.

מה נאמר ומה נדבר, מה אשיב לה, שזכיתי להיות בשעת יציאת נשמתו הקדושה; אלמלא אתינא לעלמא, אלא בשביל
דא – די:

ושום אשה לא היתה בבית מעת שנסתלק עד שהוציאו אותו לקבורה:

סה – ותכף נעשה בודאי קול רעש גדול, וצעקנו "אנא בכח", ובודאי נעשה בכיה גדולה ועצומה מאד, ושום אשה לא
היתה בבית מעת שנסתלק בשלום עד יום המחרת, שהוציאו אותו מביתו לקבורה, וגם זה אינו שכיח אצל שום אדם,
ששום אשה לא תבכה עליו, כי בנותיו לא היו אצלו אז, ואשתו לא מלאה לבה לכנס לחדרו לבנות עליו, כי היתה אשתו
השנייה, שלא היה לה שום התחברות עמו, זכרונו לברכה, רק היתה בוכה בחדרה.

לשאב על-כל-פנים מהעשן הקדוש של תורתו הנוראה:

ומיד שיצאה נשמתו בקדשה והתחילו לפשט ממנו בגדיו, בתוך רעש הבכיה נזדרז רבי שמעון מיד, ולקח המפתח ופתח
הקמדה, והוציא משם כל הכתבים שלא נמסרו לנו בחייו, והיו כמה ספרים וקונטרסים מפזרים, ולקחם כלם והלך
לחדר אחר שהיה שם תנור כדי לשרפם, כאשר צוה עליו כנ"ל. והלכתי גם-כן עמו במר-נפש, בבכיה, כדי לזכות לשאב
על-כל-פנים מהעשן הקדוש של תורתו הנוראה, שלא זכו הדור להנות מהם. אוי לנו מה שאבדנו בעונותינו הרבים.

ואחר שהשליכם אל התנור, חזרתי ובאתי אליו וזכרונו לברכה לחדרו, ומצאתיו כבר מנח על הארץ, כי בתוך שהייתי שם בחדר האחר, בתוך כך הניחוהו על הארץ, ומצאתיו – פניו מגלה, והיה כמו מחיך קצת;

ונוראות זכות קלסתר פניו הנוראות אז, היו ממש כמו תאר פניו בחייו בעת שהלך בביתו אנה ואנה וחשב מה שחשב, שהיה מנח עליו כל מיני חן אמתי שבכל העולמות, אותו החן הנוכח והיפי הנפלא היה עליו אז בעת שראיתיו מנח על הארץ; ואי אפשר לצייר זאת כי-אם למי שזכה לראותו בחייו בעת הנ"ל, כשהלך בביתו אחת הנה ואחת הנה:

הקבוצה נתעכב עד למחרתו ביום רביעי

10 – ונסתלק בשלום ביום שלישי, רביעי דסכות, ח"י תשרי תקע"א לפרט קטן, אחר חצות היום איזה שעות, ואני לא רציתי לזרז, שיוציאו אותו לקבוצה מידי, כי היה צר לי מאד פרידתו, וגם כי מבאר בשלחן-ערוך, שעל אביו ורבו אין הזריז משבח, ונתגלגל הדבר עד שחשך היום, ואמרו כלם, שאין להוציא אדם גדול בחשכת לילה, ונתעכב עד למחרתו ביום רביעי [י"ט תשרי].

היו ריחות טובות מאד נודפות ממנו

למחרתו צוו, שילכו כלם למקוה לטבל, ואחר גמר התפלה התעסקו בו. והיה נקי וזך מאד, בא שום ריח פגום כלל, אדרבא, השם יתברך סבב, שהיו ריחות טובות מאד נודפות ממנו.

כמו שעושין עם שאר בני-ישראל

וكل בני החבורה שאלו אותנו איך להתנהג עמו, ואמרו, שכאשר נצוה בן יעשו. ואמרתי, שיעשו עמו רק כמו שעושין עם שאר בני-ישראל, כי הבנתי, שכך רצונו.

רצונו זכרונו לברכה, שכל אחד יעשה מה שראוי לו

גם שאלו, אם רצוננו לעסק עמו אנחנו בעצמנו דוקא, ואמרתי, שבני- החבורה, העוסקים בזה תמיד, יעסקו עמו, כי ידעתי בנפשי, שלפי גדלתו אין נמצא אדם בעולם, שיהיה ראוי לעסק עמו, אך במקום גדלתו, שם אנו מוצאין ענותנותו, ורצונו זכרונו לברכה, שכל אחד יעשה מה שראוי לו, ובעת הזאת מגיע העסק של קבורתו הקדושה לבני-החבורה, העוסקים בזה תמיד, ויהיה להם גם- כן זכיה לנצח.

דברתי באזנו מה שהייתי נכסף לדבר לפניו באלו העתים בחייו

וקדם שהתחילו להתעסק בו, בהיותו שוכב עדין על הארץ, נזדרזתי, ולא התפללתי כי-אם עד אחר תפלת-שחרית, ולא אמרתי הלל, ולא ברכתי עדין על האתרוג, והלכתי לחדרו, וישבתי אצלו על הארץ, ודברתי באזנו מה שהייתי נכסף לדבר לפניו באלו העתים בחייו ולא אסתיע מלתא, ואמרתי: אדבר עתה לפניו, ואחר-כך בכיתי עליו הרבה בהיותי יושב

אצלו על הארץ, ובתוך כך נתקבצו שאר אנשים, ועמדו עליו ובכו עמי, ולא היה שום אדם בעולם, שבכה על הארץ, כי-אם אני לבדי, כי עיני עוללות לנפשי מפל בנות עירי, כי כבר העיד עלי הוא בעצמו זכרונו לברכה, שאני יודע ממנו יתג מקום, כנרשם במקום אחר.

אין רואין את רבו כשהוא רוחץ

אחר-כך התחילו להתעסק עמו, ובעת שטהרו אותו לא רציתי להסתכל בו, והחזרתי פני, כי אין רואין את רבו כשהוא רוחץ.

והיה שוכב על השלחן מעטף בהטלית, באימה וביראה גדולה

ואחר-כך, כשהתחילו להלבישו, עמדתי אצלו. אמת, מה נהדר היה כשהיה מלבש בטלית והרדיד, שקורין "סובע"; אשרי עין ראתה אותו. והיה שוכב על השלחן מעטף בהטלית והנ"ל, באימה וביראה גדולה כמוכן לילך ולעלות למקום שיעלה.

אשרי הגוף, שלא נהנה מהעולם הזה כחוט-השערה

אשרי הגוף, שלא נהנה מהעולם הזה כחוט-השערה; אשרי העינים, שלא היו להם שום הסתכלות בזה העולם, כי כל העולם כלו לא היה עולה אצלו כהרף-עין; אשרי האזנים, שלא שמעו שום קול של זה העולם, וכן שאר כל האיברים והחושים, כמוכן כל זה בהמעשה של השבעה בעטלירס שספר, עין שם היטב והבו, כי לא קדמו אדם בעולם לספר שבחים כאלה על שום צדיק, ומן הסתם כשהוא ידע לספר כל זאת, היה אוחז בכל זה. ואם תשים לבך להסתכל שם היטב בעין האמת, אז תבין מעט עצם גדלת קדשותו, העולה על כל הקדשות; אשרי לו.

ואז תפסתי גם-כן בכנף-בגדו עם הנושאים

ואחר-כך הוציאו אותו מביתו, ואז תפסתי גם-כן בכנף-בגדו עם הנושאים יחד, ונוציא אותו מביתו, והתנוצץ אז בדעתי מה שהתנוצץ גדלת הבורא יתברך כפי השעור שבלבי אז, שאי אפשר לספר אפילו לעצמו (כנרשם במקום אחר).

הכסא של רבינו הקדוש - שוכן כהיום בבית הכנסת הגדול דחסידי ברסלב בירושלים

והמטה צויתי לעשות מכסאו, שאמר עליה התורה

והניחוהו על המטה, והמטה צויתי לעשות מכסאו, שאמר עליה התורה באותו ראש-השנה באומין, שהיתה כסא גבוהה, וצויתי לסתרה, ועשו ממנה מטה ונשאו אותו עליה.

כמעט שנושאי המטה פרחו באויר

ולוו אותו המון רב מישראל, אלפים אנשים, והיה שם דחק גדול מאד בלי שטור, כמעט שנושאי המטה פרחו באויר, וגם אני ננאתי אותו קצת.

אומין הוטבה בעיניו להקבר

וְנִקְבֵר בְּשִׁלּוּם בְּיוֹם רַבִּיעִי, חֲמִישֵׁי דְסָכוֹת, בְּאוּמִין, הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַר בָּהּ בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ לְהִקְבֵר שָׁם, כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּי
הַקָּדוֹשׁ פְּעֻמָּיִם אֵין מְטָרָה, שְׂאֵמֵר לִפְנֵי כִּמָּה אֲנָשִׁים, שְׂקָהֶלֶת אוּמִין הוֹטְבָה בְּעֵינָיו לְהִקְבֵר שָׁם, מִחֲמַת שְׁהָיוּ שָׁם
בְּאֲשֵׁים הַרְבֵּה וְכוּ', כְּנִרְשָׁם מְעַט מְזָה בְּמָקוֹם אַחֵר.

תקון העולם לדורות לכל מי שיבוא אליו לשם ויאמר העשרה קפיטל תהלים הידועים

ובשביל זה הָיָה הַעֲקָר שֶׁבָּא לְאוּמִין חֲצִי שָׁנָה קִדְּם הַסְּתַמְלָקוֹתוֹ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרוֹ, וְרָצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה, וַיָּבֹא בְּשִׁלּוּם וַיִּנַּח
עַל מִשְׁכְּבוֹתָיו בְּשִׁלּוּם, כִּי שָׁם הַמָּקוֹם הַמוֹכֵן לוֹ מִשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית לַעֲסֹק שָׁם בְּתַקּוֹן הָעוֹלָם לְדוֹרוֹת לְכָל מִי שֶׁיָּבֹא
אֵלָיו לְשֵׁם וַיֹּאמֶר הָעֲשָׂרָה קְפִיטַל תְּהִלִּים הַיְדוּעִים אֲצִלְנוּ (אֲשֶׁר נִדְפְּסוּ כִּבְר כִּמָּה פְּעָמִים), כְּאֲשֶׁר הִבְטִיחַ בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ.
אֲשֶׁרִי הַזֹּכָה לָזֶה:

***

**ליקוט מהספרים הנפלאים "שיח שרפי קודש"
המדברים אודות הסתלקותו הקדושה של אור האורות
רבינו הקדוש הננמ"ח זיע"א:**

הוספנו ליקוט מהספרים הנפלאים של הגה"ח רבי אברהם נחמן שמחה וויצהנדלר זצ"ל "שיח שרפי קודש" שיחות
המזכיר אודות הסתלקותו הקדושה וימיו האחרונים עלי אדמות של אור האורות רבינו הקדוש הננמ"ח זיע"א
מאותיות שבתחילת השיחה מציינת את המקור, הראשון מצין את חלק הספר והשני את הסעיף):

אמר סמוך להסתלקותו, שהוא הולך עתה רק עם זה המאמר

א-פ – עקר הפנח וההתחזקות והתקנה לשוב מכל הזממות והטמאות והפגמים, שנפל בהם כל אחד כפי נפילתו ולשוב
לה' יתברך עקר התקנה על-ידי בחינת למעלה מהזמן, שמשגיגין הצדיקים, שהם בחינת משיח, כאשר הבנתי מפיו
הקדוש, שאמר סמוך להסתלקותו, שהוא הולך עתה רק עם זה המאמר שגלה על פסוק: "אני היום ילדתיך" לקוטי
מוהר"ן חלק ב' סימן ס"א, שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו'.

ואי-אפשר לבאר ענין זה בכתב כלל, רק מה שהבנתי אני מדבריו הוא, שאמר זאת לענין מה שהוא עוסק ביגיעות
גדולות כל-כך לקרב נפשות רבות לה' יתברך, ועדין לא עלתה בידו כרצונו, והמחלקת והמניעות בגשמיות ורוחניות
מתגברין ומתפשטין מאד מאד בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד, אשר כשל כח הסבל ורבים נכשלו ונפלו
על-ידי-זה. לענין זה אמר, שהוא מחיה עצמו בענין זה של: "אני היום ילדתיך", היינו: שה' יתברך יעזרנו לדלג על הכל,
וסוף כל סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב לה' יתברך באמת, וכל הימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל ויכלל הכל
בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתקן הכל. (הלכות מילה הלכה ד', סעיף י"ז).

וואס האט איר צו זארגן

א-קנב – אמר זכרונו-לברכה קדם הסתלקותו הקדושה: "אז איך גיי פאר איין וואס האט איר צו זארגן" [= מה לכם
לדאוג היות ואני הולך לפניכם]. ("עלים לתרופה" שצ"ז).

שרצון רבנו היה דוקא לנוח על בית-החיים הישן באומן.

א-תקצו – אחר הסתלקות רבנו זכרונו-לברכה היה חלוקי דעות בין אנ"ש, היכן יניחו את רבנו זכרונו-לברכה, כי אנשי
החברא קדישא לא רצו שיניחו את רבנו זכרונו-לברכה רק על בית-החיים החדש, מחמת שעל הישן כבר לא היה מקום
פנוי, ואנ"ש מטעפליק רצו לקח את רבנו זכרונו-לברכה לעירם, ואנ"ש מטירהאויצא רצו לקח אותו לעירם, ורק
מוהרנ"ת היה יחידי, שצעק וטען, שהוא יודע בברור, שרצון רבנו זכרונו-לברכה היה דוקא לנוח על בית-החיים הישן.

ומוכן, שנגד כל אנ"ש היתה דעתו מתבטלת, מחמת שהיה רק אחד, אבל תכף בא הירש בער אל מוהרנ"ת ושאל אותו:
"אם יודעים אתם בברור, שרצון רבנו זכרונו-לברכה היה לנוח על בית-החיים הישן? אם-כן חכו נא מעט" והלך תכף אל
מושל העיר ולקח רשיון עבור שני מקומות קבורה, ומחמת כן יכלו עוד לעשות איזה בית קטן.

וזה הבית נתעוררה אשת רבנו זכרונו-לברכה השניה לבנותו מממונה. ואמר ראבר"ן [רבי אברהם בן רבי נחמן] רמז על
זה על-פי-מה שאמרו רבותינו-זכרונם-לברכה "ביתו זו אשתו".

ההושענא של אבן שתיה

א-רט – מספרים או"ש מענין הסתלקותו הקדושה של רבנו זכרון-לברכה ביום רביעי של סכות שחל אז ביום שלישי
ביום ראשון של סכות חל אז ביום שבת קדש ושמעו מרבנו זכרון-לברכה איך שישב על מטתו בחלישות גדול מאד
ואמץ הלולב עם האתרג בידו ואמר בקול נעים קול דממה דקה קדש ונורא מאד את תפלת ההושענא של אבן שתיה
עמוד והתבונן והתפלא עד היכן הדברים מגיעים ואי אפשר להאריך בענינים גבוהים ורמים ונשגבים נסתרים כאלו
כמובן. (שם סימן סא).

אחר הסתלקותו התחלו להתגבר הגזירות

א-רבי – תיכף אחר הסתלקותו של מוהר"ן, התחלו להתפשט ולהתגבר הגזירות של למוד נערי ישראל כתבם ולשונם
בבתי ספריהם שהם השקאליס וההכנסה על זה היה שהטילו מס על ישראל לשלם בעד הדלקת נר של שבת שמזה
דבר גם כן ביום הנ"ל סמוך להסתלקותו ורימז שנוגע גם כן לענין מאמר זה הנזכר לעיל וכמבואר קצת בהלכות
ראש-חדש הלכה ז' גם הגזירה של שינוי המלבושים ועוד כהנה וכהנה והרוח סערה של האפקורסות הולך וסוער
בכלליות ובפרטיות מה שאי אפשר לבאר כלל.

אך זאת נחמתינו בענינו מאחר שרואין שנתקימו ראש דבריו בודאי בעזרת השם יתקיימו כל דבריו הקדושים
זכרון-לברכה שהספרים הקדושים הבנויים ומיוסדים על יסוד אמונת חכמים בשלימות בפרט הספרים הקדושים
הבנויים על יסוד התגלות הדעת וחדושי תורתו של רבנו הקדוש אור האורות זצ"ל המה יעמדו בעזרתנו סלה ולא
יאשמו כל החוסים בו. (שם סימן סא).

גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן

א-שמו – מה שרמז לאחד שיבוא אליו לאחר הסתלקותו, על אודות מחלתו החלי-נופל, רחמנא לצלן, שבקש אז ממנו, וכן הוה, שאחר הסתלקותו בא האיש הזה על ציונו הקדוש, ומאז והלאה נתרפא מהחלי הזה, כל זאת שמעתי מאבי, הריני נפרת משכבו [ובזה אני מספק אם אמר ששמע זאת מפיו בעצמו או מפי אחר ששמע ממנו]. (שם ל"ב).

כשהגיע סמוך לקרקע התגלה פתאום אור גדול מאד ולקחו אותו מידו

ב-קסט – (הובא לעיל בתחילת הליקוט) **בעיר** אומאן היתה הכנסת שנבנה על ידי "רבי קלמן", שהיה מנגידי ועשירי עיר אומאן עוד בזמן רבנו, והיו מכנים את הבית הכנסת הזה בשם "רבי קלמן'ס קלויז", ורבי ליב מקאסטאנטין לעת זקנותו נשאל היה כבר בכחו לבוא מהעיר להקלויז של אנ"ש, היה יושב שם בקלויז של רבי קלמן, וגם משום ששם היו מחממים היטב את הבית הכנסת, מה שאין כן בקלויז אצלנו שהיה קר מאד. ושם עסק בעבודת ה' בקמת חצות וכו' וכו' ובבכיות וצעקות כדרךנו בקדש, פעם נשראהו השמש של הקלויז בוכה בעת תפלתו עבודתו, פנה אליו ואמר: למה הנכם בוכים: כי חשב שבוכה על מעוט פרנסתו וכו', אני אספר לכם מעשה מרבכם וכבר לא תבכו, וספר לו שאביו היה מאנשי החברא-קדישא בעיר אומאן בעת פטרתו של רבנו. ובפטירתו לא שנו מכל סדר הלויית ואנשי החברא-קדישא טפלו בגותו הקדוש עין בימי מוהרנ"ת סימן סו ועל אבי הטילו להניח את רבכם בקבר. **וספר אבי שנבעת שאחז ברבנו**

להניחו בקבר כשהויע סמוך לקרקע התגלה לפניו בפתע פתאום אור גדול מאד ולקחו אותו מידו ואמר "מי הניח אותי על הקרקע איני יודע אני לא שמתי". וכשספר לי אבי זאת צוה עלי שלא אחזיק במחלוקת עם חסידי ברסלב וסוים מעשה זה שהיה לו. וסוים השמש ואמר לרבי ליב: "אם כן מדוע הנכם בוכים מאחר שהיה לכם רבי קדוש כזה".

הקיסר שלח מכתב לרבנו

ב-קעח – כשהתקרב האפיקורסים לרבנו, ונודע להם מחמתו הגדולה של רבנו שבחו את רבנו מאד לפני הקיסר הצאר, ושלח הצאר מכתב לרבנו, אולם המכתב הגיע לאומאן כבר אחר הסתלקותו של רבנו.

התחדשות – "אן נייטס קען איך נישט לעבן"

ב-רמו – סמוך להסתלקותו של רבנו, בקש רבנו מאנ"ש, שייספרו לו חדשות, ולא ידעו אנ"ש מה לספר לו, ואמר רבנו: "בלי חדשות איני יכול לחיות!" "אן נייטס קען איך נישט לעבן"! ואחר-כך נפטר.

האורח הפלאי שהגיע להסתלקות רביה"ק

ב-רמז – כידוע, הסתלק רבנו ביום השלישי שבחג הסוכות הוא ח"י תשרי תקע"א, ליום-טוב הראשון של החג הגיע אורח זקן אחד להתאכסן בביתו של רבי אברהם חיים מאומאן, שהיתה לו אכסניה בביתו. והניח האורח את חבילתו על התנור הנקרא "פייטקליק", והלך להכין את עצמו לקראת החג. בינתיים הבחינה המשרתת שבבית בחבילתו של האורח המנחת על התנור, והלכה וגנבה את החבילה. פתאום נעשה רעש בבית, שהמשרתת משתקת לבלי נוע, ועמדו אנשי הבית כאובדי עצות, והפטיר זה האורח ואמר: "שמתזיר את החבילה ותבריא"! והחזירה את החבילה וחזרה לבריאותה, והוא רבי אברהם חיים לא שם לב להתבונן בפלא שבמעשה הזה.

אחר-כך כשהלכו לתפלה, אמר האורח לרבי אברהם חיים: "הנה תראה, כשנלך לבית-הכנסת ירדפו אחרי ילדים ויצעקו עלי משגע וכדומה", וכן הוה, ואף-על-פי-כן לא שם רבי אברהם חיים את לבו להתבונן בפלא שבדבר.

כשהגיע האורח אל רבנו, השתעשע רבנו עמו מאד, וגם זאת ראה רבי אברהם חיים, אחר-כך, כשהגיע עת פטירתו של רבנו באמצע השרפה הגדולה שהיתה בחוץ, כמספר מזה בספר "ימי מוהרנ"ת" (סימן סד), אמר האורח לרבי אברהם חיים באכסניתו: "הרבי נפטר כעת..." "דער רבי איז גישטארבן..." ותיכף הלכו לבית רבנו וראו שכך היה, אחר-כך נשאר האורח הזה גם להליתו של רבנו, ובאמצע הלילה התחיל רבי אברהם חיים לחזר במחשבתו על כל הפלאות הנ"ל שראה מהאורח הזה, וחשב, שכשיחזר לאכסניה, יעמד על טיבו של האורח הזה.

כשחזר לאכסניתו, שאל היכן הזקן הזה, אמרו לו בני-ביתו, שהוא כבר חזר ולקח את חבילתו והלך לו, ולא מצאו יותר רבי אברהם חיים.

ויש דעות מי היה האורח הזקן הזה: יש אומרים, שהיה זה הצדיק רבי מרדכי מנעסכ"ז זצ"ל, שכבר לא היה בחיים באותה עת, ויש אומרים, שהיה זה המגיד מקאזניץ, שחי עדין אז בעולם.

ב-שכח – מספרים, שהשמש של הזקן משפאלע ספר, שלאחר פטירת רבנו, בכה הזקן מאד מאד, וצעק מרה על הסתלקותו. הזקן נפטר שנה לאחר פטירתו של רבנו.

מוהרנ"ת מנחם את עצמו על הסתלקותו

ב-תרצו – בשנה הראשונה לאחר פטירת רבנו, היה אומר מוהרנ"ת בכל חצות לילה את הפרק: "אני הגבר ראה עני" שבמגילת איכה, כדי לנחם את עצמו על הסתלקותו של רבנו, ועין בימי מוהרנ"ת חלק א' סימן ס"ו.

קדם הסתלקותו הביט על מוהרנ"ת

ג-קנב – אמר פעם רבנו זכרוננו לברכה למוהרנ"ת זכרוננו לברכה: "מען וועט דין נאך אמאהל יאגן, און יאגן, און יאגן, נאר דער אויבערשטער וועט דין אויס פיהרן". "עוד ירדפו אותך פעם, וירדפו וירדפו אחרך, אולם השם יתברך יגמר עמך לטובה". וכן קדם הסתלקותו הביט רבנו והסתכל על מוהרנ"ת זכרוננו לברכה הרבה, כאומר לו: "יודע אני מה שיעבר עליך".

עקר השבח לשבח את רבנו

ד-לה – בהמבאר בתורה כ"ט מענין שבח הצדיקים וכו' אמרו אנ"ש, עקר השבח שיכולים אנו לשבח את רבנו הוא בזה שענינו נמשך ומאיר וזורח אף עתה לכל אחד החפץ באמת לקבל ולינוק ממנו. שבדבר זה לא זכו כל-כך שאר הצדיקים, כמו שאמר רבינו זכרוננו לברכה בפרוש, שחפץ שענינו ימשך אף לדורות הבאים ולא יפסק אורו אחר הסתלקותו חלילה, כי אם לדבר ולספר רק מופתים ומעשה נסים ממנו זכרוננו לברכה, הרי לא היה זה רצונו כלל, כמובא בהקדמת ספר "שיחות הר"ן" ועוד.

ו – רסו – לענין המבאר בלקוטי מוהר"ן סימן כט בענין "שבח הצדיקים", אמרו אנשי שלומנו: עקר שבח הצדיקים לעבדא ולמעשה הנוגע לנו המסתופפים בצלו הקדוש של רבנו הקדוש, הוא בזה שנגרבה בדבורים בגדל לחו של רבנו, עד שתורותיו ועצותיו ודרכיו ודרכיו וגלה בזמנו שיכים לנו בדורנו אנו. וזהו עקר שבחו של רבנו לגבי שאר הצדיקים, שזכה שענינו ודרכו ימשך לדורות עולם. וכמו שאמר בן בפרוש שהוא רוצה לעשות דרך כבושה כזו שימשך לדורות ולא יפסק לנצח, ואכן זכה לזה, ואשרנו אנו המקרבים אליו החפצים ללכת בדרכיו. ושבח זה הוא שבח הנוגע למעשה, ונכון להרחיב ולהאריך בדבורים אלו שעל ידי זה יתרומם הדעת, כמבאר שם במאמר.

אפשר כבר לקים עצת רבנו

ה – קכא – תכף לאחר קבורת רבנו, אחר סתימת הגולל אמר מוהרנ"ת: אפשר כבר לקים עצת רבנו לומר על קברו העשירה מצמורים תקון הכללי, וכן עשו.

מאמר שהוא נעין צואתו של רבנו

1 - רפה - מאמר תיקו-תוכחה שבלקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ח' נאמר כי דוע בראש-השנה האחרון לימי חייו של רבנו ז"ל, והיו אונגרים אנשי-שלמות שמאמר זה הוא כעין צואתו של רבנו שצונו במאמר זה איך להתנהג אחר הסתלקותו, ונתן שנהר ונקפיד ביותר על אהבת החברים, ולא להב את כל אהד מישראל, ושנהר לבלי להבאיש ריחו של שום בר ישראל, ושכל דבורינו אהד עם השני יהיה בבחינת "נרדי נתן ריחו", ושנהר בבחינת התוכחה שבין אהד לחברו, ונשתדל בדבורינו עם חברינו, שיתגלה ויתרומם ריחו הטוב, אף כשנראה בו חלילה שום חסרון. ושיתעורר לטובה על ידי קול הדבורים כשנדבר כל אהד עם חברו. ובזה נוכל להמשיך בינינו ובכל העולם את אורו ודעתו הקדושה של רבנו ז"ל.

יהי רצון שנזכה לילך בדרכיו ולעשות עצותיו ולהדבק בו לעולם אכיה"ר

אומן ברסלב ח"י תשרי ימי מוהרנ"ת מוהרנ"ת רבי נחמן מברסלב רבי נתן שיח שרפי קודש

תיאור הסתלקות רביה"ק

השאר תגובה

שם:

אימייל

אתר:

כתיבת תגובה

שליחה

